УДК 377.8(477)«199/2025»
DOI https://doi.org/10.12958/3083-6514-2026-3-118-126

Самборський Сергій Ігорович,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки
Карпатського національного університету імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ, Україна.
samborskiy.sergiy@ukr.net
https://orcid.org/0009-0004-5854-1923

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК МЕРЕЖІ КОЛЕДЖІВ В УКРАЇНІ (1995–2025 РР.): ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Постановка проблеми. Формування мережі коледжів в Україні є важливою складовою загального процесу трансформації національної системи освіти після здобуття незалежності. Вона забезпечує підготовку фахівців для первинних посад і практикоорієнтованих видів професійної діяльності, створює освітні траєкторії для випускників базової та профільної середньої школи, підтримує кадровий потенціал регіонів. Її сучасний вигляд сформувався не як механічне продовження мережі радянських технікумів і училищ, а як результат кількох взаємопов'язаних трансформацій: становлення національного освітнього законодавства, запровадження акредитаційної моделі, масового перейменування та реорганізації закладів, інтеграції до європейського освітнього простору, децентралізації управління та реагування на воєнні виклики. Історичне осмислення цих процесів потрібне для обґрунтування подальшої модернізації мережі, зокрема в умовах демографічного спаду, територіальної нерівності та потреб повоєнного відновлення. Актуальність дослідження посилюється тим, що впродовж останніх років мережа закладів фахової передвищої освіти зазнала нових випробувань, зумовлених війною, руйнуванням інфраструктури, релокацією закладів і зміною територіальної доступності освітніх послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує, що питання фахової передвищої освіти переважно висвітлюються у правничому, управлінському й статистичному аспектах. Нормативні засади різних етапів відображено в законах України «Про освіту» 1991 р., «Про вищу освіту» 2002 і 2014 рр., «Про освіту» 2017 р. та «Про фахову передвищу освіту» 2019 р. (Закон України «Про освіту», 1991; Закон України «Про вищу освіту», 2002; Закон України «Про фахову передвищу освіту», 2019). Аналітичні праці акцентують інституційне виокремлення фахової передвищої освіти, її компетентнісну модель, особливості фінансування та сучасний стан мережі (Лук'янова та ін., 2021). Питання розвитку мережі коледжів в Україні лише відносно недавно стало предметом спеціального історико-педагогічного аналізу. Поряд із дослідженням інституційних трансформацій мережі коледжів вагоме значення мають праці, присвячені змісту та методиці професійної підготовки студентів педагогічних коледжів. У докторській дисертації Н. Грони (2018) обґрунтовано систему підготовки студентів педагогічного коледжу до формування у молодших школярів текстотворчих умінь, що дає можливість простежити, як у межах педагогічного коледжу вибудовувалася спеціалізована методична підготовка майбутнього вчителя початкової школи (Грона, 2018). У роботі Р. Найди (2023) розкрито теоретико-методологічні засади методичної підготовки майбутніх вихователів в умовах педагогічного коледжу, що засвідчує роль таких закладів як важливого середовища професійного становлення майбутніх педагогів дошкільної освіти (Найда, 2023).

Помітний внесок у розробку цієї проблематики здійснила О. Вінтоняк. У праці, присвяченій виробленню нормативно-правових засад розвитку педагогічних училищ і коледжів у 1991–2002 роках, доведено, що правове включення цих закладів до системи вищої освіти відбулося через норми Закону України «Про освіту» (1991) та підзаконних актів, які запровадили ступеневу систему освіти. Дослідниця показала, що у 1991/1992 навчальному році в Україні діяло 754 коледжі, училища й технікуми, де навчалося 739,2 тис. осіб, а вже у 2002/2003 навчальному році кількість таких закладів скоротилася до 667, а чисельність здобувачів – до 582,9 тис. осіб (Вінтоняк, 2024, с. 358–359). Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

Водночас потребує цілісного історико-педагогічного аналізу саме еволюція мережі коледжів упродовж тривалого періоду – від перших років державної незалежності до середини 2020-х рр., із розкриттям зміни статусу, структури, управління й територіальної організації закладів. Попри наявність ґрунтовних досліджень нормативно-правових засад розвитку педагогічних коледжів (Вінтоняк, 2024) та методичної підготовки їх студентів (Грона, 2018; Найда, 2023), поза увагою дослідників залишається цілісний кількісний аналіз динаміки мережі закладів фахової передвищої освіти за весь період 1995–2025 років у поєднанні з характеристикою регіональних тенденцій її реорганізації в умовах воєнного часу. Саме це зумовлює потребу в подальшому дослідженні означеної проблеми.

Метою статті є з'ясування особливостей формування та розвитку мережі закладів фахової передвищої освіти в Україні впродовж у 90-х рр. XX – першій чверті XXI ст., виявлення кількісної динаміки мережі та співвідношення самостійних юридичних осіб і структурних підрозділів закладів вищої освіти, а також окреслення регіональних тенденцій реорганізації мережі в умовах воєнного стану.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети використано комплекс загальнонаукових методів: історико-структурний аналіз нормативно-правових джерел і статистичних матеріалів Держстату та ЄДЕБО, порівняльний аналіз кількісних показників мережі закладів у різні хронологічні періоди,історико-аналіз нормативних документів, офіційної статистики й наукових публікацій. систематизація й узагальнення даних щодо регіональних тенденцій реорганізації мережі в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу дослідження. Після здобуття незалежності Україна успадкувала розгалужену мережу середніх спеціальних навчальних закладів, які забезпечували підготовку фахівців для освітньої, виробничої, технічної, медичної та культурної сфер. Уже в 1990-х рр. ця мережа почала функціонувати в нових правових умовах, коли коледжі, технікуми й училища були включені до системи вищої освіти та підпорядковані новим механізмам ліцензування, акредитації і ступеневої підготовки (Вінтоняк, 2024). Розгалужена система технікумів, училищ і спеціальних шкіл, зорієнтована на галузеву підготовку кадрів. Її характерними рисами були жорстке відомче управління, прив'язка до потреб промисловості, сільського господарства, транспорту, охорони здоров'я та культури, а також значна територіальна доступність. Після проголошення незалежності ця система опинилася в новому політичному й економічному контексті: держава мала сформувати власну нормативну базу, а заклади – адаптувати зміст підготовки до ринку праці, багатоукладної економіки та нових освітніх запитів населення.

На початку 1991–1999 рр., у період нормативного становлення й організаційної диференціації Закон України «Про освіту» від 23 травня 1991 р. закріпив нову структуру освіти та відніс технікуми (училища), коледжі до вищих закладів освіти. У редакції 1997 р. нормативно визначалися чотири рівні акредитації, а технікум, училище та інші прирівняні заклади пов'язувалися з першим рівнем. Коледж міг набувати вищого статусу за результатами акредитації (Закон України «Про освіту», 1991). Таким чином, уперше було створено правову можливість інсти-

туційного переходу від традиційного середнього спеціального закладу до коледжу як суб'єкта вищої освіти.

Ця зміна була важливою не лише термінологічно. Вона сприяла переосмисленню місії закладу від вузького виконання державного плану підготовки кадрів до надання освітніх послуг, розвитку варіативних програм, пошуку партнерств і власної освітньої ідентичності. Водночас мережа зазнавала суперечливого впливу економічної кризи 1990-х рр. Частина закладів втрачала базові підприємства, скорочувала контингент або змінювала профіль. Поряд із цим зростала частка недержавного сектору. За узагальненими статистичними даними, кількість недержавних закладів I–II рівнів акредитації збільшилася з 23 у 1991 р. до 71 у 2000 р. (Губанова, 2018). Отже, даний етап поєднав інерцію успадкованої мережі з початком її диверсифікації.

Упродовж 1995–2000 рр. відбулася помітна зміна внутрішньої типології: кількість училищ зменшилася на 44, технікумів на 118, натомість кількість коледжів зросла на 44. У 2000 р. сектор закладів I–II рівнів акредитації налічував 664 одиниці, серед яких було 143 коледжі, 309 технікумів і 212 училищ (Губанова, 2018). Наведені показники не слід трактувати винятково як скорочення мережі: вони відображають її структурну перебудову, зміну назв, об'єднання окремих закладів і підвищення статусу частини з них. Саме в цей час «коледж» поступово перетворився на суспільно привабливу назву, що асоціювалася з вищою освітою, модернізацією та ширшими можливостями продовження навчання.

Як показав аналіз, на початку 2000-х рр. – 2013 рр. відбувається відносна стабілізація акредитаційної моделі й інтеграція значної частини коледжів до університетських комплексів. Закон України «Про вищу освіту» 2002 р. унормував діяльність вищих навчальних закладів і зберіг поділ на рівні акредитації. Технікуми й училища були віднесені до ВНЗ I рівня акредитації, а коледжі – до закладів, що могли здійснювати підготовку за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста та, за наявності акредитації, бакалавра (Закон України «Про вищу освіту», 2002). Молодший спеціаліст став центральним результатом освіти для переважної більшості таких закладів. Він забезпечував кваліфікацію, достатню для виконання виробничих функцій на первинних посадах (лист Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, 2011).

Поширеною організаційною моделлю стало приєднання коледжу до університету, академії або інституту. Така інтеграція давала закладам доступ до кадрових, методичних і матеріальних ресурсів ЗВО, підсилювала наступність програм і відкривала студентам зрозуміліший шлях до здобуття ступеня бакалавра. Для університетів коледжі виконували роль регіональних освітніх осередків і джерела контингенту. Водночас залежність від засновника нерідко звужувала простір управлінської самостійності, а галузеві традиції частини закладів розчинялися в структурі великих університетських систем.

На формування мережі цього періоду впливали демографічні хвилі, урбанізація, конкуренція з університетами та професійно-технічною освітою. У великих містах посилювалася концентрація закладів і спеціальностей, тоді як у малих містах коледж нерідко залишався єдиним осередком післяшкільної професійної освіти. Через це мережа виконувала не тільки освітню, а й соціально-регіональну функцію: утримувала молодь у громадах, забезпечувала місцеві заклади охорони здоров'я, освіти, аграрний сектор і сферу послуг кадрами. Її розвиток не був рівномірним: спеціальності та ресурси концентрувалися там, де існував платоспроможний попит і потужні роботодавці.

У 2014–2019 рр. відбулося переосмислення місця коледжів у системі освіти. Згідно Закону України «Про вищу освіту» 2014 р. запроваджено її ступеневу модель. Це поставило коледжі в ситуацію правової невизначеності. Вони історично належали до сектору вищої освіти, але переважно реалізовували коротші практикоорієнтовані програми, які не повністю збігалися з логікою університетських ступенів. Закон України «Про освіту» 2017 р. заклав нову рамку кваліфікацій і визнав фахову передвищу освіту окремою складовою освіти, що створило пере-

думову для спеціального закону (Закон України «Про освіту», 2017). Вирішальним рубежем став Закон України «Про фахову передвищу освіту» від 6 червня 2019 р., який інституційно виокремив фахову передвищу освіту зі сфери вищої освіти, визначив її як рівень, орієнтований на виконання спеціалізованих завдань у певній галузі професійної діяльності, і запровадив освітньо-професійний ступінь фахового молодшого бакалавра. За оцінкою аналітиків, від 2020 р. коледжі, технікуми й училища почали надавати фахову передвищу освіту та готувати фахових молодших бакалаврів (Лук'янова та ін., 2021). Отже, реформа не ліквідувала історично сформовану мережу, а надала їй окрему нормативну ідентичність. Закон 2019 р. визначив фаховий коледж як базовий тип закладу, встановив засади його управління, фінансування, академічної та організаційної автономії, вимоги до освітньо-професійних програм і процедур їх акредитації (Закон України «Про фахову передвищу освіту», 2019). Нова модель змінила не лише назву кваліфікацій. Вона посилила вимогу до участі роботодавців у формуванні програм, орієнтації на результати навчання, внутрішнього забезпечення якості та поєднання загальноосвітньої й професійної складових для вступників після базової середньої освіти.

Згідно законодавства, сучасна мережа має складну організаційну будову. Фахову передвищу освіту можуть надавати фахові коледжі, військові коледжі сержантського складу, коледжі зі специфічними умовами навчання, а також окремі заклади професійної та вищої освіти. Освітньо-професійний ступінь фахового молодшого бакалавра відповідає п'ятому рівню Національної рамки кваліфікацій. Це дає змогу розглядати коледж не як «нижчий» сегмент університету, а як самостійний рівень, для якого визначальними є прикладний характер підготовки, компетентності та зв'язок із конкретною професійною сферою.

Загалом, показники 2024 р. засвідчують збереження масштабності й різноманіття мережі. За даними Єдиної державної електронної бази з питань освіти, на 1 січня 2024 р. в Україні діяло 738 закладів фахової передвищої освіти без урахування військових коледжів сержантського складу; 376 із них були структурними підрозділами ЗВО, а 362 – самостійними юридичними особами. Загальна чисельність здобувачів становила 369 836 осіб (Організація фахової передвищої освіти, 2025). Такий розподіл демонструє, що мережа зберігає дві історично сформовані моделі: автономний регіональний коледж та коледж у складі закладу вищої освіти. Жодну з них не можна визнати універсально кращою: результативність залежить від профілю, кадрової бази, партнерства з роботодавцями та спроможності засновника.

Важливим чинником сучасної мережевої політики стала зміна механізмів управління та фінансування. Самостійні державні заклади фахової передвищої освіти були передані на фінансування обласних бюджетів і бюджету м. Києва; управлінські функції щодо відповідних категорій закладів передано профільним органам регіонального рівня (Організація фахової передвищої освіти, 2025). Це потенційно посилило відповідальність регіонів за кадрові потреби та доступність освіти, але водночас актуалізувало проблему різної фінансової спроможності областей. Для збалансованого розвитку необхідні регіональні прогнози потреби у фахівцях, прозорі критерії підтримки малих закладів і міжмуніципальна кооперація.

Отже, розвиток мережі визначався одночасною дією кількох чинників: демографічними змінами, що призводили до скорочення контингенту вступників; освітньою політикою держави, спрямованою на укрупнення закладів; суспільною потребою в нових професійних профілях підготовки фахівців, що особливо виразно простежується на прикладі педагогічних коледжів (Грона, 2018; Найда, 2023). Успадкована від УРСР система середніх спеціальних навчальних закладів у нових суспільно-політичних умовах зазнала істотних організаційних, правових і функціональних змін, пов'язаних спочатку з її інтеграцією до системи вищої освіти, а згодом із виокремленням фахової передвищої освіти в самостійний освітній рівень (Вінтоняк, 2024). Якщо у 1995/1996 навчальному році в Україні функціонували 782 заклади I–II рівнів акредитації, у яких навчалося 617,7 тис. осіб, то в 2019/2020 навчальному році кількість таких закладів

скоротилася до 338, а контингент здобувачів – до 173,6 тис. осіб (Держстат, 2025). Таке скорочення не було одномоментним, а стало наслідком системних змін у підходах до організації освітньої мережі. Водночас сама структура мережі поступово ускладнювалася. Поряд із самостійними коледжами дедалі більшого поширення набувала модель функціонування коледжу як структурного підрозділу закладу вищої освіти (Вінтоняк, 2024). Детально динаміку мережі фахової передвищої освіти подаємо у табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка мережі закладів фахової передвищої освіти в Україні (1995–2025 рр.)

Навчальний рік	Кількість закладів, од.	Самостійні юрид. особи, од.	Структурні підрозділи ЗВО, од.	Кількість здобувачів, тис. осіб
1995/96	782	н/д	н/д	617,7
1999/2000	658	н/д	н/д	503,7
2002/03	667	н/д	н/д	582,9
2005/06	606	н/д	н/д	505,3
2010/11	505	н/д	н/д	361,5
2014/15	387	н/д	н/д	251,3
2016 (парлам. слухання)	742	418	324	н/д
2019/20	338	н/д	н/д	173,6
2022/23	740	348	392	331,5
2023/24	732	340	392	331,5
2024/25	697	н/д	н/д	415,0
2025/26	695	н/д	н/д	420,4

Джерело: складено автором на основі (Держстат, 2025; Вінтоняк, 2024; Герлянд та ін., 2026). Позначення «н/д» означає відсутність офіційної статистики за цим розрізом на вказану дату у відкритих джерелах.

Як видно з табл.1. впродовж тривалого часу кількісне скорочення мережі поєднувалося з її організаційним переформатуванням. У підсумку сучасна модель мережі фахової передвищої освіти демонструє майже рівне співвідношення між самостійними юридичними особами та структурними підрозділами закладів вищої освіти, що свідчить про завершення переходу від однорідної до змішаної інституційної організації цього сектору (Держстат, 2025).

Отже, якщо в попередні десятиліття провідними чинниками змін у мережі коледжів були демографічний спад, зміна освітнього попиту та реформи управління, то в період повномасштабної війни визначального значення набули безпекові та інфраструктурні обставини. За даними Інституту професійної освіти НАПН України (2026), станом на лютий 2023 року в Україні було повністю зруйновано 32 заклади та пошкоджено 225 об'єктів професійної й фахової передвищої освіти, причому найкритичніша ситуація склалася в Луганській області, де знищено понад 86% регіонального освітнього фонду, і в Донецькій – 84%. Найбільших пошкоджень зазнали заклади Донецької області (24 заклади), Харківської області (16 закладів), Луганської області (12 закладів) та Миколаївської області (10 закладів) (Герлянд та ін., 2026). Показовим є приклад Луганщини, де кількість діючих закладів професійної й фахової передвищої освіти скоротилася з 81 у 2013 році до лише 11, що залишилися під контролем України у 2024 році, а на Донеччині 16 закладів припинили діяльність і 12 було офіційно релоковано на підконтрольну територію. Релокація супроводжується істотним скороченням контингенту – у переміщених закладах Донеччини він зменшився на 38%, з майже 10 тис. до 3,8 тис. осіб (Герлянд та ін., 2026).

Водночас відносно безпечні західні та центральні регіони виконують функцію приймаючих територій для релокованих закладів, студентів і викладачів, що створює додаткове навантаження на їхню освітню інфраструктуру. У 2026 році Кабінет Міністрів України затвердив методичні рекомендації щодо формування спроможної мережі закладів професійної та фахової передвищої

освіти, які передбачають оптимізацію мережі на основі укрупнення малокомплектних закладів із контингентом менше 300 студентів (Розпорядження Кабінету Міністрів України, 2026).

Висновки. Отже, формування та розвиток мережі закладів фахової передвищої освіти в Україні впродовж 1995–2025 років становлять складний і багатовимірний процес, що відбувався під впливом нормативно-правових реформ, демографічних змін, реорганізації системи вищої освіти та, в новітній період, наслідків війни. Проведений аналіз дає підстави констатувати, що впродовж 1995–2020 рр. мережа закладів І–ІІ рівнів акредитації зазнала стійкого кількісного скорочення, яке супроводжувалося зміною організаційної структури й поступовим посиленням ролі структурних підрозділів закладів вищої освіти. Формування мережі коледжів в Україні у 90-х рр. ХХ – першій чверті ХХІ ст. пройшло чотири взаємопов'язані етапи: нормативне становлення та диференціацію 1991–1999 рр., стабілізацію акредитаційної моделі й університетську інтеграцію у 2000–2013 рр., правове переосмислення місця коледжів у 2014–2019 рр., інституційне оформлення фахової передвищої освіти з 2020 р. Ключовою зміною став перехід від підготовки молодших спеціалістів у закладах І–ІІ рівнів акредитації до підготовки фахових молодших бакалаврів у самостійному освітньому секторі. Сучасна мережа поєднує автономні коледжі та структурні підрозділи ЗВО, зберігає значну територіальну й галузеву різноманітність та водночас потребує адресної державної і регіональної політики. Перспективою подальших досліджень є порівняльний аналіз розвитку мережі коледжів за регіонами України, а також вивчення її ролі у кадровому забезпеченні повоєнного відновлення.

Список використаної літератури

1. Про освіту : Закон України від 23.05.1991 № 1060-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1060-12 (дата звернення: 10.08.2026).

2. Про вищу освіту : Закон України від 17.01.2002 № 2984-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2984-14 (дата звернення: 10.08.2026).

3. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text (дата звернення: 10.08.2026).

4. Про фахову передвищу освіту : Закон України від 06.06.2019 № 2745-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text (дата звернення: 10.08.2026).

5. Лук'янова Л. Б., Вовк М. П., Аніщенко О. В. та ін. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні : монографія. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2021. 384 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/726223/ (дата звернення: 10.08.2026).

6. Грона Н. В. Система підготовки студентів педагогічного коледжу до формування у молодших школярів текстотворчих умінь : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 / Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка. Київ, 2018. 576 с.

7. Найда Р. Г. Теоретико-методологічні засади методичної підготовки майбутніх вихователів в умовах педагогічного коледжу : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / ДЗ «Південноукр. нац. пед. університет ім. К. Д. Ушинського». Одеса, 2023. 554 с.

8. Вінтоняк О. В. Вироблення нормативно-правових засад розвитку педагогічних училищ і коледжів: національно-трансформаційний етап 1991–2002 років. *Актуальні питання гуманітарних наук.* 2024. Вип. 74, ч. 1. С. 357–363. DOI: https://doi.org/10.24919/2308-4863/74-1-54

9. Губанова О. Ю. Тенденції розвитку вищої освіти в Україні в умовах євроінтеграції : дис. ... д-ра пед. наук / Запоріз. нац. ун-т. Запоріжжя, 2018. URL: http://phd.znu.edu.ua/page/dis/07_2018/Hubanova.pdf (дата звернення: 10.08.2026).

10. Роз'яснення щодо прирівняння середньої спеціальної освіти, здобутої за часів існування Радянського Союзу в технікумах та училищах, до неповної вищої освіти : лист Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 16.03.2011 № 4.7-17/674. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v_674736-11 (дата звернення: 10.08.2026).

11. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19 (дата звернення: 10.08.2026).

12. Організація фахової передвищої освіти. *Eurydice: Ukraine,* 2025. URL: https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/uk/eurypedia/ukraine/orhanizatsiya-fakhovoyi-peredvyshchoyi-osvity (дата звернення: 10.08.2026).

13. Мережа та діяльність закладів освіти. *Державна служба статистики України,* 2025. URL: https://stat.gov.ua/uk/releases/merezha-ta-diyalnist-zakladiv-osvity-2025-0 (дата звернення: 10.08.2026).

14. Заклади фахової передвищої освіти. *Єдина державна електронна база з питань освіти.* URL: https://registry.edbo.gov.ua/fahova-peredvisha-osvita (дата звернення: 10.08.2026).

15. Про затвердження методичних рекомендацій щодо формування мережі закладів професійної та фахової передвищої освіти : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 04.03.2026 № 216-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/216-2026-р#Text (дата звернення: 11.08.2026).

16. Герлянд Т. М., Закатнов Д. О., Кравець С. Г., Колишко Р. А., Кручек В. А., Лузан П. Г., Мося І. А., Пригодій М. А., Тітова О. А., Шусть В. В. Професійна та фахова передвища освіта України: стан, виклики та стратегії відновлення : інформаційно-аналітичні матеріали. Київ : Інститут професійної освіти НАПН України, 2026. 70 с. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.19825996

References

1. Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 23.05.1991 № 1060-XII [On Education: Law of Ukraine dated May 23, 1991 No. 1060-XII]. (1991). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1060-12 [in Ukrainian].

2. Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrainy vid 17.01.2002 № 2984-III [On higher education: Law of Ukraine dated January 17, 2002 No. 2984-III]. (2002). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2984-14 [in Ukrainian].

3. Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrainy vid 01.07.2014 № 1556-VII [On higher education: Law of Ukraine dated July 1, 2014 No. 1556-VII]. (2014). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text [in Ukrainian].

4. Pro fakhovu peredvyshchu osvitu: Zakon Ukrainy vid 06.06.2019 № 2745-VIII [On professional preliminary higher education: Law of Ukraine dated June 6, 2019 No. 2745-VIII]. (2019). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text [in Ukrainian].

5. Lukianova, L. B., Vovk, M. P., Anishchenko, O. V., et al. (2021). Natsionalna dopovid pro stan i perspektyvy rozvytku osvity v Ukraini [National report on the state and prospects of education development in Ukraine]. Kyiv: KONVI PRINT. Retrieved from https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/726223/ [in Ukrainian].

6. Hrona, N. V. (2018). Systema pidhotovky studentiv pedahohichnoho koledzhu do formuvannia u molodshykh shkoliariv tekstotvorchykh umin [The system of training pedagogical college students for the formation of text-creation skills in primary school pupils]. *Doctor's thesis.* Kyiv [in Ukrainian].

7. Naida, R. H. (2023). Teoretyko-metodolohichni zasady metodychnoi pidhotovky maibutnikh vykhovateliv v umovakh pedahohichnoho koledzhu [Theoretical and methodological foundations of methodological training of future preschool teachers in a pedagogical college]. *Doctor's thesis.* Odesa [in Ukrainian].

8. Vintoniak, O. V. (2024). Vyroblennia normatyvno-pravovykh zasad rozvytku pedahohichnykh uchylyshch i koledzhiv: natsionalno-transformatsiinyi etap 1991–2002 rokiv [Development of legal framework for progress of pedagogical schools and colleges: national transformation stage of 1991–2002]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk – Current Issues of the Humanities, 74*(1), 357–363. DOI: https://doi.org/10.24919/2308-4863/74-1-54 [in Ukrainian].

9. Hubanova, O. Yu. (2018). Tendentsii rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini v umovakh yevrointehratsii [Trends in the development of higher education in Ukraine under European integration]. *Doctor's thesis.* Zaporizhzhia. Retrieved from http://phd.znu.edu.ua/page/dis/07_2018/Hubanova.pdf [in Ukrainian].

10. Roziasnennia shchodo pryrivniannia serednoi spetsialnoi osvity, zdobutoi za chasiv isnuvannia Radianskoho Soiuzu v tekhnikumakh ta uchylyshchakh, do nepovnoi vyshchoi osvity: lyst Ministerstva osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrainy vid 16.03.2011 № 4.7-17/674 [Clarification on equating secondary specialized education obtained in Soviet technical schools and colleges to incomplete higher education: Letter from the Ministry of Education and Science, Youth and Sports of Ukraine dated March 16, 2011 No. 4.7-17/674]. (2011). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v_674736-11 [in Ukrainian].

11. Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 № 2145-VIII [On education: Law of Ukraine dated September 5, 2017 No. 2145-VIII]. (2017). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19 [in Ukrainian].

12. Eurydice: Ukraine (2025). Orhanizatsiia fakhovoi peredvyshchoi osvity [Organisation of professional pre-higher education]. Retrieved from https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/uk/eurypedia/ukraine/orhanizatsiya-fakhovoyi-peredvyshchoyi-osvity [in Ukrainian].

13. Merezha ta diialnist zakladiv osvity [Network and activities of educational institutions]. (2025). *State Statistics Service of Ukraine.* Retrieved from https://stat.gov.ua/uk/releases/merezha-ta-diyalnist-zakladiv-osvity-2025-0 [in Ukrainian].

14. Zaklady fakhovoi peredvyshchoi osvity [Professional pre-higher education institutions]. (2026). *Unified State Electronic Database on Education.* Retrieved from https://registry.edbo.gov.ua/fahova-peredvisha-osvita [in Ukrainian].

15. Pro zatverdzhennia metodychnykh rekomendatsii shchodo formuvannia merezhi zakladiv profesiinoi ta fakhovoi peredvyshchoi osvity: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid March 4, 2026 № 216-r [On the approval of methodological recommendations for the formation of a network of institutions of professional and professional preliminary higher education: Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 03.04.2026 No. 216-r]. (2026). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/216-2026-p#Text [in Ukrainian].

16. Herliand, T. M., Zakatnov, D. O., Kravets, S. H., Kolyshko, R. A., Kruchek, V. A., Luzan, P. H., Mosia, I. A., Pryhodii, M. A., Titova, O. A., & Shust, V. V. (2026). Profesiina ta fakhova peredvyshcha osvita Ukrainy: stan, vyklyky ta stratehii vidnovlennia: Informatsiino-analitychni materialy [Professional and professional pre-higher education of Ukraine: state, challenges and recovery strategies]. Kyiv: Instytut profesiinoi osvity NAPN Ukrainy. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.19825996 [in Ukrainian].

Самборський С. І. Формування та розвиток мережі коледжів в Україні (1995–2025 рр.): історико-педагогічний аналіз

У статті здійснено історико-педагогічний аналіз формування та розвитку мережі закладів фахової передвищої освіти в Україні впродовж 1995–2025 рр. З'ясовано, що еволюція мережі коледжів відбувалася під впливом нормативно-правових змін, демографічних процесів, трансформації системи вищої освіти, регіональної освітньої політики та наслідків повномасштабної війни. Простежено зміну статусу технікумів, училищ і коледжів у контексті переходу від системи вищих навчальних закладів I–II рівнів акредитації до самостійного сектору фахової передвищої освіти. На основі статистичних матеріалів Держстату, відкритих даних ЄДЕБО, аналітичних праць і нормативних джерел охарактеризовано кількісну динаміку мережі, співвідношення самостійних юридичних осіб і структурних підрозділів закладів вищої освіти, а також зміни в чисельності здобувачів освіти. Встановлено, що скорочення мережі упродовж дослі-

джуваного періоду поєднувалося з її організаційним переформатуванням, а сучасна модель функціонування закладів фахової передвищої освіти має змішаний характер. Окрему увагу приділено регіональним тенденціям реорганізації мережі в умовах воєнного стану, зокрема руйнуванню освітньої інфраструктури, релокації закладів та зміні територіальної доступності освітніх послуг. Обґрунтовано, що розвиток педагогічних коледжів слід розглядати не лише як інституційний процес, а і як важливу передумову оновлення змісту професійної підготовки майбутніх учителів і вихователів.

Ключові слова: історія освіти, коледж, мережа закладів освіти, фахова передвища освіта, педагогічний коледж, реформування освіти, ЄДЕБО, воєнний стан.

Samborskyi S. I. Formation and development of the network of professional pre-higher education institutions in Ukraine (1995–2025): A historical and pedagogical analysis

The article presents a historical and pedagogical analysis of the formation and development of the network of professional pre-higher education institutions in Ukraine during 1995–2025. It is established that the evolution of the college network was influenced by legal changes, demographic processes, the transformation of the higher education system, regional educational policy, and the consequences of the full-scale war. The paper traces the change in the status of technical schools, vocational schools, and colleges in the context of the transition from the system of higher education institutions of the I–II accreditation levels to the independent sector of professional pre-higher education. Based on the statistical materials of the State Statistics Service of Ukraine, open EDEBO data, analytical studies, and regulatory sources, the author characterizes the quantitative dynamics of the network, the ratio between independent legal entities and structural subdivisions of higher education institutions, and changes in the number of students. It is found that the reduction of the network throughout the studied period was combined with its organizational restructuring, while the current model of professional pre-higher education institutions is mixed in nature. Particular attention is paid to regional trends in the reorganization of the network under martial law, including the destruction of educational infrastructure, relocation of institutions, and changes in the territorial accessibility of educational services. It is substantiated that the development of pedagogical colleges should be considered not only as an institutional process but also as an important prerequisite for renewing the content of professional teacher and preschool educator training.

Key words: history of education, college, network of educational institutions, professional pre-higher education, pedagogical college, educational reform, EDEBO, martial law.

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Дата першого надходження статті до видання: 15.08.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 28.08.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 30.09.2026